

פרשת ויקרא

התאמצות יתר

"וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאַהֲל מוֹעֵד לֵאמֹר" (א, א).

בתחילת הפרשה נאמר, שהקב"ה דיבר עם משה רבנו: "וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאַהֲל מוֹעֵד לֵאמֹר". רש"י מסביר מה רצתה התורה ללמד אותנו במילה "אֵלָיו": 'למעט את אהרן. רבי יהודה אומר: י"ג דברות נאמרו בתורה למשה ולאהרן, וכנגדן נאמרו י"ג מיעוטיין, ללמדך שלא לאהרן נאמרו, אלא למשה שיאמר לאהרן. ואלו הן י"ג מיעוטיין: 'לדבר אתו', 'מדבר אליו', 'ידבר אליו', 'ונועדתי לך' - כולן בתורת כהנים'.

זאת אומרת, שמצאנו בתורה שלוש עשרה פעמים שהקב"ה דיבר אל משה ואל אהרן ביחד, ולעומתן מצאנו שלוש עשרה פעמים אחרות, שהקב"ה דיבר רק אל משה רבנו, והוא העביר את הדברים אל אהרן אחיו; ויש להבין, מדוע הדגישה לנו התורה במפורש, שהקב"ה דיבר רק אל משה.

מעלתו של משה רבנו

מסבירים המפרשים, שכידוע, משה רבנו היה עניו מכל האדם אשר על פני האדמה, ואלמלא שהתורה הייתה כותבת ומגלה לנו שהיו פעמים שהקב"ה דיבר רק עם משה רבנו לבדו, הרי משה רבנו בעצמו מעולם לא היה מספר זאת, ואיש לא היה יודע על כך; לכן מדגישה לנו התורה, שהקב"ה דיבר כאן רק עם משה רבנו, ולא עם אהרן אחיו.

כידוע, הקול היה יוצא מבין הכרובים. לא היה זה קול חלש, אלא "קול ה' שֶׁבֶר אֲרָזִים" (תהלים כט, ה), והוא היה נשמע רק לאוזניו של מי שהיה ראוי לשמוע אותו. אם כן, נשאלת כאן השאלה: מה היה העניין ב"י"ג מיעוטים הללו, שקולו של הקב"ה הגיע רק אל משה רבנו, ואילו אל אהרן הכהן לא הגיע הקול? מה מבקשת התורה ללמד אותנו בכך?

את השאלה הזאת שואל הריב"א, והוא מסביר, שהסיבה בכל המקרים שקולו של הקב"ה נשמע רק למשה רבנו, ולא לאהרן אחיו היא, שבאותם מקרים התאמץ משה רבנו יותר מאהרן, ובהתאמצות היתר הזו הוא זכה שהדיבור יישמע רק לאוזניו.

כלי לקבל את השפע

והדברים תמוהים: האם אהרן הכהן ח"ו היה מזלזל בקול שהיה יוצא מאוהל מועד?! האם אפשר להגיד עליו שהוא לא התאמץ?! הרי הוא הלך עם משה אחיו יד ביד בכל הקשור להנהגת העם! אלא מכאן למדים אנו, שיש מושג של התאמצות יתר על המידה. ההתאמצות למעשה מכינה כלי, לתוכו משפיע הקב"ה את השפע. במקרים הללו משה רבנו התאמץ התאמצות יתר, יותר ממה שנתאמץ אהרן הכהן, ולכן רק בידיה היו באותו זמן הכלים המתאימים להכיל את הקולות אשר יצאו מאוהל מועד.

מן הדברים הללו נלמד יסוד חשוב ביותר לחיים - ערכה הרב של התאמצות יתר. פעמים רבות נתקלים אנו באדם שומר תורה ומצוות, ההולך בדרך המסורה לנו מדור לדור - אך בחיים שלו הוא חווה קשיים רבים הן ברוחניות והן בגשמיות; והנה מתבונן הוא סביבו ורואה אנשים, אשר זכו להצלחה רבה בחינוך הילדים, ברוחניות, ובכלל בחיים, והוא תמה: מה סוד הצלחתם? והלוא כלפי חוץ כלל לא נראה שיש בהם מה שאין בו: במה שהם מהדרים גם הוא מהדר, את מה שהם עושים גם הוא עושה, ומדוע רק הם זכו במה שהוא לא זכה?

התשובה על כך היא, שהם התאמצו התאמצות יתר. הקב"ה, החוקר כליות ולב, יודע עד כמה באמת כל אדם מתאמץ וכמה הוא מוכן לעשות מעבר למה שהוא חייב ומוכרח. זו יכולה להיות התאמצות זעירה נוספת, זה יכול להיות דקדוק נוסף בעניין מסוים, הידור בהלכה או במנהג - מעשים קטנים מאוד, שלעיתים אפילו אינם נראים לעין הזולת, אבל זהו הכלי המתאים לקבל את אורו של מי שמאיר לעולם כולו בכבודו.

מעשה קטן - זכות גדולה

אחד מגדולי ישראל, שהכיר יהודי פשוט שזכה לילדים צדיקים מאוד, התפלא במה זכה אותו יהודי לנחת כה מיוחדת, והחליט לברר את הדבר. הוא קם ונסע אל ביתו, וכשהגיע לשם, התברר שאותו יהודי לא נמצא בבית. לא ויתר אותו גדול ושאל את אשתו של אותו יהודי: 'רצייתי לברר, במה זכיתם לילדים צדיקים; איזו זכות יתירה יש לכם?' השיבה האישה שאינה יודעת, אך אחרי שחזר וביקש שתנסה למצוא איזו זכות או מצווה שהם מתאמצים בה ביותר, סיפרה האישה, שבזמירות של סעודת שבת שר בעלה את הזמר 'ברוך ה' יום יום', וכאשר הוא מגיע למילים 'ויזכו לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות', הוא מתלהב וקופץ, שר בקול רם ומתאמץ לכוון בכל כוחו בכל מילה ומילה. רק אז נחה דעתו של אותו גדול, והוא אמר לאם הבנים: 'עכשיו אני מבין במה זכיתם לכאלה ילדים מיוחדים!'

ההתאמצות המסוימת הזאת היא אשר הכינה לאותו יהודי את הכלי לקבלת השפע והחסד מאת הבורא יתברך.

בשבת בבוקר, בין קריאת התורה לתפילת מוסף, פעמים רבות ניתן לגלות רפיון בתפילה, ורבים אינם מקפידים לומר את 'יקום פורקן' בכוונה הראויה; וכבר זעק על כך אחד מגדולי ישראל ואמר: 'כיצד מרשים לעצמם אנשים לפטפט בזמן שהם מסוגלים לזכות לילדים טובים?! והרי נאמר שם 'זרעא חיאי וקימא, זרעא די לא יפסוק ודי לא יבטול מפתגמי אורייתא!'

זכיתי להכיר יהודי תלמיד חכם, שבתפילת השחרית של שבת מקפיד לומר את תפילת 'יקום פורקן מן שמיא' כשהוא מכוון בה מילה במילה בהתלהבות, חוזר על המילים שוב ושוב, ואז הבנתי מדוע זכה אותו יהודי לילדים כל כך מיוחדים. זה כוחו של מאמץ יתר, ובזכותה של התאמצות כזו זכה משה רבנו לשמוע את אשר אחיו אהרן לא זכה לשמוע; ואין הכוונה שאהרן הכהן לא התאמץ, אלא משה רבנו התאמץ יותר ממנו.

קול ה' בהדר

על כל יהודי להתאמץ במה שהוא יכול, ולא לוותר על התאמצות זו, משום שבכוחה להביא לו את הגאולה והישועה להן הוא נצרך. אב המתאמץ למצוא

זמן ללמוד עם בנו, אב המתאמץ להתפלל על ילדיו, אדם המתאמץ מאוד לשמח את בני ביתו - כל המעשים הללו וכיוצא בהם יוצרים כלי להשראת השכינה. כדי לשמוע את קול ה' יש להכין כלים מתאימים גם אם לא מתאמצים באופן מיוחד. נאמר בתהלים (כט, ד): "קול ה' בְּהָדָר" - את קול ה' צריכים לשמוע מתוך הוד והדר, מתוך הארת פנים ושמחה; אך כאשר אדם מתלונן השכם והערב, מקטר כל העת ומבקר עולם ומלואו - הרי יוצר הוא לעצמו כלים, שאינם מסוגלים להכיל את קול ה', כלים שאי אפשר לשמוע בהם את קול הנשמה, את בת-הקול היוצאת בכל יום ויום, וכפי שהמפרשים אומרים, שהיא יוצאת מקרב האדם עצמו. אדם כזה חוסם את עצמו משמוע את קול ה'.

לסיכום:

שלוש דרגות הן:

בדרגה הראשונה נמצא האדם, שאין לו כלל וכלל כלים המסוגלים לקבלת קול ה'.

בדרגה השנייה עומד האדם בעל הכלים הבסיסיים לשמיעת קולו של ה'.

בדרגה השלישית ניצב האדם, שהכין כלים גדולים לשמיעת קול ה' גם כשאחרים אינם שומעים אותו. לכלים הללו הוא זכה עקב התאמצות יתר, כדוגמת משה רבנו.

סוד הקרבנות

"אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קָרְבָן לַה' (א, ב).

פרשת ויקרא פותחת את ספר ויקרא, העוסק בנושא הקרבנות. לדאבוננו, אין לנו היום לא בית מקדש ולא קרבנות, אך חז"ל תיקנו לנו את התפילה

כמצווה כנגד הקרבנות שהיו מקריבים בבית המקדש, כפי שנאמר (הושע יד, ג): "וַיִּשְׁלַמְהָ פָּרִים שְׁפָתֵינוּ".

כדי להבין כיצד פועלת התפילה את פעולתה, ובאיזה אופן מחליפה היא את הקרבנות, צריך ראשית לכול להבין מהו קרבן, מהי משמעותו, וכיצד השפיע את השפעתו בזמן שהיו מקריבים אותו בבית המקדש. רק אז נוכל להבין מהי התפילה וכיצד יש להתפלל.

בזמן שבית המקדש היה קיים, כאשר אדם היה חוטא, הוא היה נוטל בהמה בהתאם לחטאו, עולה איתה לבית המקדש אשר בירושלים, מוסר אותה לידי הכהן, וזה היה מקריב אותה על המזבח. לאחר מכן היה אותו אדם שב לביתו, והכול היה בא על מקומו בשלום. בימינו משמשים כימי כפרה ימי חודש אלול, ראש השנה, יום הכיפורים והושענא רבה. אדם אומר סליחות ומתפלל, וכוח הדיבור שלו מהווה תחליף לקרבנות. גם אם הוא גר בעיר רחוקה מירושלים, הוא אינו צריך לצאת לדרך ארוכה עם הקרבן, אלא פשוט הולך לבית הכנסת ומתפלל. לפעמים הוא מסתפק בתרומה לצדקה, ואחרים מתפללים עבורו. כמו כן אדם הזקוק לישועה, כגון לרפואה, לזיווג וכיוצא באלה, עומד בתפילה לפני אביו שבשמים ומבקש ממנו את הדרוש לו. כיצד אפוא פועלת התפילה את פעולתה ונושאת בכנפיה את הישועה המיוחלת?

מסעדה או בית מטבחים

גם הנושא של הקרבת הקרבנות אינו מובן כל צרכו. בבית המקדש היו מקריבים את קרבנות התמיד של שחרית ושל בין הערביים, שכנגדם אנו מתפללים שחרית ומנחה, וכמו כן הקריבו קרבנות בשבתות ומועדים. ולכאורה, קשה להבין, מה נותנת להקב"ה שחיטת הבהמות על המזבח? וכמה אשמה הבהמה שהאדם חטא? האם לא חבל על כל הבהמות הנשרפות? אמנם ישנם קרבנות, שהכהנים אוכלים חלק מבשרם, וישנם קרבנות שגם הבעלים אוכל - אך מהי המשמעות של הקרבת הקרבן על המזבח?

במסגרת זו יש להבין גם את התפקיד, שממלא בית המקדש בעניין הקרבנות:

אנו מתפללים בכל יום, שהקב"ה יבנה לנו את בית המקדש במהרה בימינו, כדי שנוכל להקריב את הקרבנות כבתחילה. כביכול, למה לנו כל הטורח

הזה: לקנות כבש, לקחת אותו לבית המקדש ולמסור אותו לכהן כדי שיקריבו על המזבח; האם לא פשוט וקל יותר ללכת לבית הכנסת ולהתפלל?! הרי כך קרובים אנו אל הקב"ה בפנותנו אליו ישירות, ומה צורך לנו בבית המקדש?

נתאר לעצמנו, שמגיע לירושלים אדם זר מארץ רחוקה. הוא שומע על בית המקדש, שהוא המקום המקודש ביותר בעולם - מקום משכנו של הקב"ה, והנה מה מתגלה לנגד עיניו התמהות? בית מטבחים גדול, אשר בו כמות עצומה של בהמות מסוגים שונים, שוחטים אותן ומנתחים אותן לנתחים, כתמי דם בכל מקום, אנשים רצים בחיפזון, שופכים את הדם ומנסכים נסכים. והנה בצד יושבים כהנים רבים ואוכלים כמויות נכבדות של בשר, כי יש קרבנות שאסור להוציאם החוצה. אותו אדם ודאי היה משתומם: איפה כאן הקדושה? מה שהוא רואה הוא מסעדה בשרית הגדולה בעולם... מה העבודה הזאת לכם?!

לבוש האור

מובן, שהדברים אינם פשוטים כלל ועיקר, ויש להתבונן ולהבין מה טמון בהם, וכיצד פועלים הם בכל העולמות.

לשם כך נסביר שתי מערכות: המערכה האחת היא ההבנה כיצד התפילה שלנו מחליפה את הקרבנות, כדברי הפסוק: "וַיִּשְׁלַחְמָהּ פָּרִים שְׁפִתֵינוּ", והמערכה השנייה היא הבנת הפנימיות של הקרבת הקרבנות בבית המקדש. תחילה נסביר את נושא הקרבנות, ורק אז ניטיב להבין באופן מעשי גם את נושא התפילה, וכתוצאה מכך יקל עלינו להתחבר אל כוונת התפילה מתוך ידיעת ערכה הרב, שאינו נופל בהשפעתו מערך הקרבנות.

מובא בספרים הקדושים, שסיבת בריאת העולם הזה היא: מפני ש'נתאוהו הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים' (תנחומא נשא טז). כלומר: הקב"ה האציל את אורו - אור, שהחל לרדת לכיוון העולם שלנו, ובדרכו אלינו התלבש בלבושיהם של העולמות שבדרך - הם עולמות האצילות, הבריאה והיצירה - ורק לאחר מכן הגיע לעולם שלנו, הוא עולם העשייה.

אורו של הקב"ה אור אינסופי הוא, אשר בדרכו לעולמנו עובר דרך העולמות הנ"ל, כאשר בכל עולם מתלבש הוא בשכבה נוספת, המכסה את האור הזה.